

52

HRVATSKI VOJNIK 52 71 21. lipnja 2024.

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

Cesargrad, jedna od brojnih starih fortifikacija u Krapinsko-zagorskoj županiji nažalost dijeli i sudbinu mnogih u Hrvatskoj: u lošem je, ruševnom stanju

TEKST

Domagoj Vlahović

CESARGRAD

SVJEDOK SELJAČKE BUNE

Kad je počela gradnja Cesargrada nije poznato. Isto tako, malo je vjerojatno da svoje ime duguje nekom caru koji ga je utemeljio. No, tko god je to učinio, bio je svjestan jako dobrog položaja, na zapadnoj strani Cesarskog brda iznad Sutle, na nadmorskoj visini od 471 metra.

Bio je idealna srednjovjekovna vojna utvrda na hrvatsko-štajerskoj granici. Kako je uspon do njega prilično strm, danas mu možete prići isključivo planinarskim putovima, označenim i utabanim, ali i onim *neslužbenim*. Jedna je od brojnih starih fortifikacija u Krapinsko-zagorskoj županiji, a nažalost dijeli i sudbinu mnogih u Hrvatskoj: u lošem je, ruševnom stanju.

Cesargrad se prvi put dokazano spominje 1399. godine, u ispravi u kojoj su glavni akteri dvojica moćnika često spominjanih u našim Crticama iz hrvatske povijesti. Kralj Žigmund Luksemburški (1368. –1437.), 1399. godine zajedno s pripadajućim velikim feudalnim vlastelinstvom, darovao ga je hrvatskom banu Hermanu II. Celjskom (oko 1365. –1435.). No, sigurno je da je utvrda izgrađena desetljećima, ako ne i stoljećima prije. Neke

teorije navode da je grad podignut u XII. stoljeću istodobno s Kunšperkom (Königsberg), koji se nalazi s druge strane Sutle u današnjoj Sloveniji, a to znači da ih dijeli samo nekoliko kilometara zračne crte. Teorije koje tvrde da su ga podigli templari znače da je to bilo prije 1312., kad je papa ukinuo njihov red. Ipak, dosadašnja povijesna i arheološka istraživanja mogu dokazati da Cesargrad bdiše nad svojim krajem barem od kraja XIII. ili početka XIV. stoljeća.

“DOKAZIVANJE VLASNIŠTVA”

Zlosretna loza Celjskih prekida se 1456. ubojstvom Hermanova unuka Ulrika II. (r. 1406.). Kako su ti grofovi osim moći imali i niz posjeda, godinama poslije različiti velikaši i plemići na različite su se načine sukobljavali oko nasljedstva. “Dokazivanja vlasništva” bila su neobična za današnje pojmove, često je vlasnik *de facto* bio plemić koji bi zaposjednuo dvorac, a ne onaj koji bi raspolagao papirnatim dokazima o vlasništvu. Dakle, unatoč tome što je glavni nasljednik bio pouzdanik Celjskih Jan Vitovec (umro 1468.), Cesargrad dolazi u ruke štajerskog

plemića Andrije Baumkirchera (Pau-mkircher; oko 1420. – 1471.). Bila je to nagrada kralja Matije Korvina (1443. – 1490.) za potporu koju mu je pružao tijekom borbi za prijestolje. Štajerac ipak nije imao sreće, jer su ga pogubili pristaše Korvinova protukandidata, Habsburgovca i rimsko-njemačkog cara Fridrika III. (1415. –1493.). Andriju je naslijedio sin Juraj, no on je umro bez nasljednika, a Cesargrad nikad nije dobio ni Matijin nezakoniti sin Ivaniš Korvin (1473. – 1504.) iako je polagao pravo na njega. Juraj Baumkirscher prije smrti ipak je uspio oporučno ostaviti Cesargrad svojoj sestri, ali i svojem prijatelju, crkvenom prelatu Tomi Bakaču Erdödyju (1442. – 1521.). Svejedno, prvih petnaestak godina XVI. stoljeća prolaze u sukobljavanjima raznih velikaša oko Cesargrada. Utvrda nije bila važna samo kao posjed, već i kao točka obrane od turskih provala, koje u zadnjoj trećini XV. stoljeća nisu poštedjele čak ni krajeve uz Sutlu. Situacija je konačno riješena 1521.: Toma Bakač potvrđuje vlasništvo netom prije smrti. Nasljednik svih njegovih imanja postaje nećak Petar

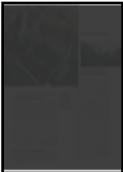

Foto: Hrvatski restauratorski zavod

Nažalost, sudbinu Cesargrada u ovom trenutku dijele i Novi Dvori, koji također imaju izniman povijesno-kulturni značaj

I. Erdődy (1463. – 1547.) i tako postaje utemeljitelj jedne od najslavnijih velikaških dinastija u habsburškim zemljama.

GREGORIĆEVA USPJEŠNA TAKTIKA

Kao i mnoge druge utvrde, i Cesargrad je sa stoljećima mijenjao svoj izgled. Hrvatska enciklopedija piše da je najstariji dio grada sagrađen u obliku nepravilnog polukruga, bez obrambene kule, ali s naknadno izgrađenim zidovima koji su bili debeli više od šest metara. Kao obitelj s velikim iskustvom ratovanja, posebno protiv Osmanlija, sigurno je da su Erdődyjevi znali kako treba utvrđivati svoje vlasništvo. Na njihovu sreću, prestale su i turske provale u porječje Sutle. Međutim, 1573. stari je grad opsjela jedna neočekivana vojska – seljačka. Bila je to godina velike seljačke bune, a ratne operacije pobunjenika navodno su počele upravo kod Cesargrada. Vojsku je predvodio vrhovni ustanički vojni zapovjednik Ilija Gregorić (oko 1520. – 1574.). Taj razvlašteni zemljoposjednik imao je vojničkog iskustva koje je stekao u ratovima s Osmanlijama, pa je i osmislio operacije koje su trebale dovesti do poraza velikaša. Za Cesargrad je očito pripremio učinkovitu taktiku i strategiju jer su ga seljaci osvojili, spalili, ubili kaštelana, a možda čak i došli do dragocjenog vatrenog oružja. Sigurno je da su velikaši s nevjericom primili vijest da je vojska nekakvih seljačkih pobunjenika uspjela osvojiti moćnu fortifikaciju. No, početni uspjesi seljaka nisu i nastavljeni, žalostan i okrutan epilog je poznat, a među pogubljenima bio je i Gregorić.

ŽIVJETI BOGATU SVAKODNEVNICU

Unatoč stradavanju, Cesargrad je vjerojatno obnovljen i nastavio je vršiti svoju funkciju dominantne obrambene točke. Međutim, kako se približavalo XVII. stoljeće, Erdődyjevi više nisu željeli stanovati u teško pristupačnoj vojnoj utvrdi, nego u puno udobnijem prostoru. Samo

Hrvatski restauratorski zavod je na Cesargradu proveo neka iznimno značajna arheološka istraživanja i došao do nekih izvanrednih nalaza

nekoliko kilometara južnije, veliki pobjednik kod Siska Toma Erdődy (1558. – 1624.) 1603. na puno je pitomijem području izgradio Nove Dvore, koje danas označavaju kao prvi zagorski dvorac zatvorenog tipa. Velikaška obitelj ondje je mogla živjeti svoju bogatu svakodnevnicu, a u slučaju potrebe uvijek se mogla skloniti u Cesargrad. Ali, pri kraju XVII. stoljeće, potreba za skupim održavanjem velike fortifikacije bila je sve manja i manja, pa polako postaje prepuštena propadanju. Tako je ostalo desetljećima i desetljećima. Srećom, zadnjih petnaestak godina trend se mijenja. Primjerice, Odjel za kopnenu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda proveo je na Cesargradu neka iznimno značajna arheološka istraživanja i došao do nekih izvanrednih nalaza. A sigurno je da postoji potencijal za još istraživanja. Isto tako, postoji niz inicijativa koje idu k barem djelomičnoj obnovi i revitalizaciji grada kao turističke atrakcije. Nažalost, sudbinu Cesargrada u ovom trenutku dijele i Novi Dvori, koji također imaju izniman povijesno-kulturni značaj. Iako taj dvorac nije prometno nepristupačan poput starijeg brata štoviše, stoji odmah uz prometnice, i on je u jako lošem stanju. I toliko je obrastao vegetacijom da se jedva i primjećuje golim okom, pa čak i sa samo dvadesetak metara udaljenosti.